

JIŘÍ DVOŘÁK

SYNTETICKÁ CHARAKTERISTIKA ZEMĚDĚLSKÉ VÝROBY
NA OKRESE PLZEŇ-JIH

Ú v o d

Prevážná část prací týkajících se geografie zemědělství se zabývá strukturou zemědělské výroby, jejími změnami, kartografickým vyjádřením využití země, demografickými problémy venkova, stanovením regionu apod. Intenzivní ukazatele nejsou dosti používány, především ve státech hospodářsky vyspělých. Závody, chtějí-li obstát v konkurenci, musí dosáhnout intenzity, která je z hlediska specializace zemědělské výroby únosná pro jejich finanční efekt. Vytváří se určitý průměr intenzity hektarových výnosů, dojivosti a přírůstků, který vyhovuje jednotlivým závodům. V kapitalistických poměrech znamená nedosažení průměru pro majitele finanční úpadek, prodej nebo propachtování půdy silnějším partnerovi, někdy pak zůstává tato půda nebo její část ležet ladem. Nový majitel začíná hospodařit s vědomím, že musí dosáhnout přinejmenším průměrné intenzity.

Situace u nás je v tomto směru složitější. Závody mají při stejných ogropedologických podmínkách nejrůznější úroveň intenzity. Zdá se téměř nepochopitelné, že dvě sousední družstva při půdních podmínkách v podstatě stejných mají velmi rozdílné hospodářské výsledky. Domnívám se, že hlavní podmínkou rozvoje našeho hospodářství je odstranění těchto základních disproporcí. Hmotné postižení závodů, které nedosáhnou průměrné intenzity kraje a okresu, může znamenat obrat v našem zemědělství.

Vycházím z těchto problémů a zhodnocením některých ukazatelů zemědělské výroby a agropedologických podmínek bych chtěl ukázat na nedostatky, které se projevují na okrese Plzeň-jih.

Postupuji tak, že výrobu každého zemědělského závodu charakterizují souhrnným statistickým indexem, ale jinak sestaveným, než je obvyklé. Nepoužil jsem oně tradiční formy zlomku, kterou uvádí H. Boesch 1966 (viz literaturu), pro vyjádření přírodních podmínek v čitateli a podmínek antropogenních ve jmenovateli. Nepoužil jsem ani čitatele pro vyjádření činitele povrchu a jmenovatele pro vyjádření činitele pokryvu, jak doporučuje H. Mc Carty 1954 (viz literaturu).

Index použitý v této práci má v čitateli výsledek výroby a ve jmenovateli její podmínky či zdroje. V čitateli se uvádí součet pěti druhů dat: a — výnosy obilovin, b — výnosy stálých luk, c — dojivost na 1 krávu a den, d — přírůstky všeho hovězího dobytka, e — přírůstky prasat. Podobně je jmenovatel zlomku součtem pěti druhů dat: f — % orné půdy, g — % obilovin na orné půdě, h — % pícnin na orné půdě, i — % luk a pastvin ze zemědělské půdy, j — počet ha zemědělské půdy na jednoho pracovníka.

Index se tedy počítal podle vzorce $x = 10 \frac{a b c d e}{f g h i j}$, kde x — výsledný index, $a - j$ veličiny těmito písmeny označené v předcházejícím odstavci. V in-

dexu se uplatňují svým pořadím 1—5 podle odstupňování popsaného na konci článku. Odstupňování odpovídá podmínkám sledovaného okresu. Desetinásobek navrhuji proto, aby výsledná čísla byla větší než 1.

Výsledky zpracování ve formě podílů ukazuje mapka č. 1. Podle nich lze rozlišit sledované územní jednotky podle zvolené pětičlenné stupnice a usuzovat na úroveň jednotlivých závodů. K slovnímu vyjádření stupnice volím výrazy: 1. silně podprůměrný, 2. mírně podprůměrný, 3. průměrný, 4. mírně nadprůměrný, 5. silně nadprůměrný.

Vzhledem k tomu, že hrubý důchod je sám o sobě syntetickým ukazatelem výsledků hospodaření řadím podle něho jednotlivé závody do 5. skupin. Mapka č. 2 vymezuje agropedologické obvody jakožto oblasti s přibližně stejnými přírodními podmínkami a znázorňuje jednotlivé závody podle velikosti hrubého důchodu na 1 ha zemědělské půdy v Kčs. Číslice 1—10 ve zlomku vyjadřují pořadí dílčích ukazatelů.

Zlomky vyjadřují v souhrnu údajů rozdílnost a úroveň zemědělských závodů na celém okresu, případně na ploše jednotek jinak vymezených. K řešení nedostatků byly výsledky ve zlomku konfrontovány s agropedologickými obvody.¹ Podle konstrukce zlomků se ještě neprojeví míra využití agronomických a půdních podmínek. K vyjádření soudu, do jaké míry odpovídá výroba na okresu přírodním a jiným podmínkám, bylo nutné použít dalších údajů o jednotlivých zemědělských závodech: zóny vhodnosti pro pšenici, žito a červený jetel; osevní plochy pšenice, žita, ječmene, ovsa a brambor; stavy hovězího dobytka, dojnic a prasat na 100 ha zemědělské půdy.

Sledoval jsem výsledky hospodaření na okrese za posledních 5 let (1964—68) a dospěl jsem k závěru, že rok 1967 byl v tomto pětiletí průměrný (veškeré statistické údaje a závěry se proto vztahují k roku 1967). Vycházel jsem z agropedologických obvodů a porovnával podmínky s výsledky výroby.

Hodnocení agropedologických obvodů

Na základě klimatických, geologických a pedologických podmínek a na výkladě morfologie terénu bylo vymezeno na okresu Plzeň-jih pět obvodů (mapka č. 2).

Obvod 1

Agropedologický obvod 1 má dva okrsky. Oba leží v oblasti Plzeňské kotliny (Ves Toušov patří částečně k Holýšovské pahorkatině). Větší okrsek zabírá severozápad okresu a táhne se až k jeho jižní hranici (mapka č. 2). Část katastrálního území některých obcí patří k sousednímu agropedologickému obvodu (Choťšov 2b, Stod 2a, Dnešice 2b, Chlumčany 2b, Dolní Lukavice 2a, Přeštice 2a a 2b, Lužany 2a, Příkladovice 2a a 2b).

V okrsku 1 mají největší procento orných půd (85—90 %) obce Kotovice a Ves Touškov. Směrem na jih přibývá lesů a zmenšuje se i orná půda. Menší je procento luk a pastvin s poměrně vysokými výnosy stálých luk (40—60 q/ha). V celém okrsku se pěstuje mírně podprůměrné množství náročných obilovin. Průměrné je i pěstování pícnin s uplatněním vojtěšky.

Hektarové výnosy obilovin neodpovídají předpokladům, závody věnují větší péči finančně efektivním plodinám, především cukrovce. V chovu hovězího dobytka dosahují závody dojivosti průměrných i mírně nadprůměrných výsledků.

¹) Na základě výzkumu na okrese vznikly podrobné studie a mapy o přírodněpůdních podmínkách jednotlivých závodů. Všechny obce mohly být zařazeny do převládajících agropedologických obvodů (1, 2a, 2b, 3, 4, 5).

Nízké jsou ale přírůstky u skotu a ještě horší je situace u prasat. V některých závodech jsou přírůstky až silně podprůměrné.²

V druhém okrsku patří jen hospodářství Litice ke Státnímu statku Přeštice. Závody se vyznačují, tak jako v okrsku 1, vysokým podílem orných půd, ale osevní plochy obilovin ustupují opět cukrovce a částečně píceinám. Koterov má průměrné zastoupení luk a pastvin, JZD Černice a Útušice mírně podprůměrné a silně podprůměrné. Výnosy obilovin se u všech závodů pohybují mezi 29—35 q/ha a odpovídají klimatickým a půdním podmínkám obvodu. Vysoké jsou výnosy luk (kromě Černic). Dojivost v závodech Útušice a Koterov patří mezi nejlepší v okrese, jedině v těchto závodech odpovídají hospodářské výsledky podmínkám. Úspěšný je chov hovězího dobytka, v JZD Černice a Koterov jsou nízké přírůstky prasat, i když jsou družstva zaměřena na jejich chov a mají ideální podmínky v nejbližším okolí krajského města.

Průměrně slabší výsledky většiny závodů (vzhledem k agropedologickým podmínkám) jsou způsobeny i nedostatkem pracovních sil. Na jednoho pracovníka připadá 6—9 ha zemědělské půdy, především v severních oblastech, odkud většinu pracovních sil stahuje průmysl města Plzně. U JZD Chlumčany přistupuje k tomuto nedostatku i nedostatečná mechanizace (podle traktorových jednotek). Hospodářství Litice dosahuje vyšší úrovně jen v dojivosti (4). V ostatních odvětvích neodpovídají výsledky přírodním podmínkám, především ve výnosech luk, obilovin, ani v přírůstcích hovězího a vepřového dobytka.

O b v o d 2 a

Agromickopedologický obvod 2a se vyskytuje v okrese ve třech celcích. První okrsek se rozkládá v prostoru Holýšovské pahorkatiny a na levém břehu říčky Merklínky. Sektorově spadá okrsek převážně k Státnímu statku Stod (Hradec, Lišina). Na západním okraji okresu je JZD Honezovice, na jihu okrsku JZD Zemětice a Merklín. Hospodářská úroveň v celém okrsku je poměrně vyrovnaná. Mezi Státním statkem Stod a okolními JZD nejsou velké rozdíly. Jedině hospodářské výsledky družstva v Honezovicích jsou neuspokojivé a zdá se, že by k zlepšení situace přispělo spojení se státním statkem.

Mírně podprůměrné výsledky obilovin mají Zemětice. Při průměrném rozsahu orných půd a průměrném výnosu obilovin nejsou v souladu výsledky a podmínky; jsou předpoklady zvýšit výnosy obilovin a rozšířit pěstování pšenice.

V celém okrsku je nedostatek luk a pastvin s vysokými výnosy, výsledky v dojivosti jsou jen dobré. JZD Zemětice má dojivost 5 l na krávu a den, což neodpovídá přírodním a půdním podmínkám okrsku. Chov prasat by se měl soustředit do závodů, kde jsou lepší podmínky pro pěstování brambor. Ale JZD Honezovice, které mělo nejmenší zastoupení brambor (8,8 %), má největší procento prasat. Do budoucna se zdá vhodné, aby Zemětice rozšířily pěstování obilovin a Honezovice našly v specializaci takový směr, který zvýší úroveň i důchod a bude odpovídat i menšímu počtu pracovních sil.

Okrsek 2 leží na jihu okresu, na pravém břehu řeky Úhlavy, na rozhraní Plzeňské pánve a Radyňské pahorkatiny. Zabírá východní polovinu katastru obce Dolní Lukavice (Lišice, Snopoušovy a Krasavce), východní okraj katastrálního území obcí Přeštice a Lužany, a větší část obce Příchovice a Vodokrty. Levý břeh Úhlavy tvoří hranici s agropedologickým obvodem 1.

²) Uvážíme-li, že všechny závody v nejbližším okolí krajského města mají přes 100 kusů prasat na 100 ha zemědělské půdy, je tento stav zarážející. Podobná situace je na celém okrese. Důsledkem toho je značný nedostatek vepřového masa na trhu.

Všechna čtyři JZD mají průměrné zastoupení obilovin, ale jen Příchovice a Vodokrty také průměrné výnosy. V souladu s moderní koncepcí převládá pěstování pšenice. Značně ustupuje žito, které má v okrsku horší agronomické i půdní podmínky.

V celém okrsku je nedostatek luk. Více pícnin (4) pěstují Přeštice a Příchovice, kde je i vyšší užitkovost dobytka. Oba závody mají 40 % dojnic s vysokou užitkovostí (4 a 5). Všechny závody v tradiční přeštické oblasti mají vysoké stavy prasat (102,4—114,2 kusů na 100 ha z. p.), silně a mírně podprůměrné přírůstky. V okrsku je malé zastoupení brambor, pro jejich pěstování jsou tu horší podmínky. Při poměrně velkých vzdálenostech do největšího spotřebitelského střediska je na místě otázka, je-li opodstatněn silný chov prasat. JZD Dolní Lukavice při nedostatku pracovních sil nevyužívá agropedologických podmínek ani pro rostlinnou, ani živočišnou výrobu. Podle údajů souhrnného indexu má toto družstvo nejlepší předpoklady k výrobě mléka. Vodokrty mají vyšší stavy pracovních sil a předpoklady pro rostlinnou výrobu.

Okrsek 3 leží celý v prostoru Radyňské pahorkatiny. Sektorově se dělí na tři části. Severní polovinu zabírají družstva Štáhlavy a Hradištský Újezd, Nezvěstice a Zdemyslice. Na katastru obcí Blovice a Hradištský Újezd je školní statek; Blovice a Vlčice patří k hospodářskému středisku Ždírec, Státní statek v Přešticích.

Všechny družstevní závody mají menší procento orných půd. Nejlepší podmínky má pěstování pšenice a ječmene. Ačkoliv pro žito jsou v sledovaném okrsku nevhodné podmínky, zaujímá stejné (Štáhlavy) a větší (Zdemyslice) plochy než pšenice. Hektarové výnosy obilovin patří mezi nejlepší v obou severně položených závodech. Naprosto neuspokojivé výnosy hospodářského střediska Blovice upozorňují na nevhodné spojení se Státním statkem v Přešticích. Samostatný závod (státní statek) v okolí Blovic by nemohl spoléhat, že se ve velkém rozptýleném celku skryjí vlastní nedostatky.

Celý okrsek má mírně podprůměrné a průměrné zastoupení travnatých ploch a pícnin, s průměrnými výnosy. Vysoká je dojivost u všech závodů. Nezvěstice a Štáhlavy dosahují vysokých přírůstků u hovězího dobytka. K využití agropedologických podmínek bude třeba zvýšit krmivovou základnu a vyšší podíl dojnic (až 40 kusů na 100 ha z. p.).

JZD Štáhlavy má nejlepší výsledky v chovu prasat (přírůstky 0,69 kg za den) a hovězího dobytka (přírůstky 1,07 kg za den). Okrsek má výhodnou polohu v blízkosti Plzně, Nezvěstice mají předpoklady pracovních sil pro specializaci v náročnějších zemědělských odvětvích.

O b v o d 2b

Agropedologický obvod 2b zaujímá severovýchodní okraj Plzeňské pánve. Většina všech obcí leží v prostoru Radyňské pahorkatiny. Části obcí Nepomuk, Vrčehn a Prádlo zasahují na severní okraj Plánické vrchoviny. Tvoří 4 okrsky, z nichž nejrozsáhlejší se skládá z 22 závodů. Hospodářství Dobřany a Ždírec patří k St. statku Přeštice.

Okrsek je možno rozdělit na severní, sušší a teplejší část a na část jižní, drsnější, s větší dynamikou terénu. Hranice tvoří Nechanice a Chválenice (patří k severní části).

V severní části převládá průměrné množství orných půd, ale častěji se objevuje mírně podprůměrné procento obilovin. Podmínkám okrsku 2b odpovídají hektarové výnosy přes 28 q/ha, ale většina závodů má jen průměrné výsledky. Málo pochopitelné je, že JZD Losiná má v pěstování obilovin jen silně podprůměrné výsledky. Ani výsledky v JZD Tymákov nejsou uspokojivé (2). Závod má

pro pěstování pšenice i žita příhodné podmínky (zónu vhodnosti 2), ale výnosy jsou mírně podprůměrné. V rostlinné výrobě se projevuje i další nedostatek v struktuře osevní obilovin. Závody patří většinou v pěstování pšenice k druhé zóně vhodnosti, ale jen u dvou závodů přesahuje její osevní plocha 20 % (Tymákov a Chválenice s výnosy 2 a 3).

Pro živočišnou výrobu vyplývají z ukazatelů úhrnného indexu rozmanité závěry. Vesměs se projevuje nedostatek luk a pastvin s vysokými výnosy, kromě JZD Vstíš. Intenzitou převyšuje chov hovězího dobytka ve Vstíši, Čížicích, Tymákově, Netunicích a Chválenicích, při malém zastoupení luk i picin ve Vstíši 2,2) a Netunicích (1,2). Další rozpor ve vztahu podmínek a výsledků výroby se projeví, sledujeme-li stádo hovězího dobytka. Netunice a Vstíš při nízkém zastoupení krmiv mají vysoké stavy hovězího dobytka. JZD Štěnovice při vysokém stavu hovězího dobytka a dojnic (86,9 a 42,7 kusů na 100 ha z. p.), dosahuje jen průměrných výnosů v dojivosti a mírně podprůměrných přírůstků hovězího dobytka. Lepší využití podmínek a harmoničtější vývoj má JZD Chotěšov. Přírůstky prasat jsou nejnižší u závodů s vysokým stavem (Chotěšov 112 kusů na 100 ha z. p., Vstíš 103, Štěnovice 112) a položených blízko Plzně. Tymákov má vysoké přírůstky, ale nízké stavy (39 kusů na 100 ha z. p.).

Nedostatek pracovních sil a zaměření na živočišnou výrobu se projevuje u JZD Chotěšov a Vstíš. Úspěšné výsledky hospodaření jsou zatím ovlivňovány dostatkem pracovních sil (Čížice, Netunice a Chválenice). Výhodnou perspektivu mají závody Chotěšov a Vstíš, které při menším počtu zaměstnanců dosahují poměrně dobrých výsledků. Část půdy JZD Čížice spadá do agropedologického obvodu 4.

Jižní část okrsku (15 závodů) má lepší podmínky pro pěstování žita. Při moderních metodách a rostoucí spotřebě pšenice se její pěstování rozšiřuje i do méně vhodných oblastí. Podobně je tomu i v jižní části okrsku, kde pšenice převažuje ve všech závodech. Neuspokojivě se využívá přírodních a půdních podmínek v JZD Chocenice a v hospodářství Žďrec (St. statek Přestice).

Méně rozporné jsou relace ukazatelů indexu pro živočišnou výrobu. Vysoké výnosy luk odpovídají stavům hovězího dobytka a vysoká úroveň (součet v čitateli přes 20) i vysokým přírůstkům hovězího dobytka. JZD Vlčí se zaměřuje na živočišnou výrobu, ale výsledky jsou neuspokojivé. Vyšší stavy prasat (122—191 kusů na 100 ha z. p.) má pět závodů (Řenče, Chocenický Újezd, Chocenická Lhota, Vlčí a Kbel), s větším zastoupením brambor (přes 11 % osevních ploch). Komorno má při vysokých přírůstcích nízké stavy.

Znovu se potvrzuje, že závody s dostatkem pracovních sil, mají nejlepší výsledky. V této části okresu přistupuje i další okolnost. Je zde řada malých závodů, z nichž tři s nejlepšími výsledky mají nejmenší výměru. Všechna družstva jsou rozmístěna tak, že prostým spojením katastrů by vznikly větší celky s přibližně stejnou úrovní. Specializace a mechanizace ve větších celcích by ale vyřadila část pracovníků, pro které není dnes v této části okresu dost pracovních příležitostí.

Druhý okrsek zahrnuje obce na východě Radyňské pahorkatiny a při okraji Brd. Družstva mají nedostatek orných půd. Nejlepší podmínky pro pěstování pšenice má Spálené Poříčí, kde i struktura osevní je vyhovující (pšenice a ječmen : žito a oves = 3 : 2).

Chov hovězího dobytka má dobré předpoklady, ale výnosy luk jsou neuspokojivé, především ve Sp. Poříčí, které má vysoké stavy hovězího dobytka i dojnic (83 a 30 na 100 ha z. p.). Za předpokladu, že se celý okrsek zaměří na chov dojnic (podle indexu), musí dojít k zvýšení výnosů luk a rozšíření pěstování

jetele (1. zóna). K intenzivnímu chovu prasat, především ve Sp. Pořící a Těnovicích, budou muset zaujmout stanovisko zemědělští odborníci, už proto, že pro nedostatek pracovníků má lepší předpoklady živočišná výroba.

Třetí okrsek leží v oblasti Holýšovské pahorkatiny a Chudenické vrchoviny. Klimaticky i půdně je tento okrsek příhodnější než předešlý. Menší zastoupení obilovin v Soběkurech není v souladu s dobrými podmínkami pro pěstování pšenice (2. zóna pro pšenici).

Ukazatelé indexu jsou v souladu s menším zastoupením hovězího dobytka, nízká dojivost neodpovídá poměrně vysokému zastoupení dojnic (33 a 36 kusů na 100 ha z. p.). Soběkury a Ptenín pěstují dostatek brambor, mají vysoké stavy prasat, ale silně podprůměrné přírůstky.

V oblasti Blatenské kotliny je družstvo Mladý Smolivec, které tvoří 4. okrsek. Přírodní poměry nejsou výjimečné, ale družstvo dosahuje nejlepších výsledků na okrese. V souladu s přírodně-půdními podmínkami dochází k účelné specializaci v pěstování hovězího dobytka a dojnic (pícniny 4). Závod je vynikajícím způsobem organizován, má i přidruženou výrobu (stavební konstrukce) a jeho péčí byl postaven nákladný kulturní dům a vybaveno zdravotní středisko. Družstvo obhospodařuje téměř 1 000 ha zemědělské půdy a může být příkladem pro budování prosperujících velkých hospodářských celků v oblastech s průměrnými agropedologickými podmínkami.

O b v o d 3

Agropedologický obvod 3 má čtyři okrsky. Největší je okrsek na jihu Radyšské pahorkatiny a na severu Plánické vrchoviny. Jde tu, kromě hospodářského střediska Nepomuk (St. statek Přeštice), vesměs o družstva.

Hospodářské výsledky jednotlivých závodů tohoto okrsku se značně liší. Družstva, která dosahují součtu 18 a více v čitateli, můžeme považovat za úspěšná (39 %).

Pšenice má 3.—4. zónu vhodnosti, ale u více než poloviny družstev mezi obilovinami převládá.

Podle ukazatelů úhrnného indexu jsou předpoklady k daleko užší specializaci, která by odpovídala přírodně-půdním podmínkám (travnaté plochy a výnosy luk 3 a 4). Jen Novotníky, Prádlo, Soběsuky a Čecovice mají vyšší stádo (přes 80 kusů hovězího dobytka na 100 ha z. p.). Vyšší stavy dojnic (přes 33 na 100 ha z. p.) mají Horšice, Novotníky, Prádlo, Soběsuky, Kozlovice (dojivost 1) a Vrčeň. Všechny závody mají 11—19 % osevních ploch brambor, ale vyšší stavy prasat (přes 100 na 100 ha z. p.) má jen JZD Prádlo.

Nejlepší úroveň dosahuje JZD Bzí, jehož výsledky jsou o to cennější, že jich bylo dosaženo s minimem pracovníků.

Druhý okrsek zaujímá jihovýchodní okraj okresu a celý patří Blatenské pahorkatině. Vzorem závodům 3. obvodu může být JZD Kasejovice s vysokými výnosy (4) a velkou plochou obilovin (527 ha).

Nesoulad v chovu hovězího dobytka a dojnic (110 a 36 kusů na 100 ha z. p.) se ukazuje u JZD Záhorčičky, sledujeme-li ukazatele indexu: travnaté plochy, osevy pícnin, výnosy luk, dojivost a přírůstky (mapka č. 1). Závody Nezdřev a Hradiště mají dobré předpoklady pro chov prasat (přes 15 % ovsevních ploch brambor), ale stavy (především v JZD Nezdřev) jsou zatím malé. Velmi dobrých výsledků dosahují družstevníci z Hradiště při menším počtu pracovních sil.

Třetí okrsek zabírá JZD Štítov a Hradišská Lhotka, hospodářství Struhaře (St. statek Přeštice) a Hradišský Újezd (patří ke školnímu statku Blovice).

Výsledky v produkci mléka jsou v souladu s přírodně-půdními podmínkami.

V Hradštské Lhotce se musí zvýšit výnosy luk a rozšířit pěstování pícnin. Soulad ukazatelů pro Štítov vyjadřuje výraznější zaměření na živočišnou výrobu s vysokou úrovní (mapka č. 1).

Čtvrtý okrsek se rozkládá v prostoru mezi Stodem, podél říčky Merklínky až k Merklínu a Soběkúram. Ekonomicky byly tyto závody již zhodnoceny při rozboru závodů 1, 2a, 2b.

O b v o d 4

Agropedologický obvod 4 zasahuje na okres Plzeň-jih dvěma okrsky. První, rozlehlejší, se rozkládá na jihu okresu při východním okraji Plánické vrchoviny.

Všechna družstva mají poměrně velké zastoupení pšenice, vyšší výnosy obilovin mají Životice a Nekvasovy. Výhodné podmínky (dostatek travnatých ploch a vysoké zastoupení brambor) pro živočišnou výrobu se zatím uplatňuje poměrně málo. Zásadní nesoulad se projevuje u JZD Podhůří, kde při nejvyšších stavech dojnic je silně podprůměrná dojivost. Možnost specializace je dána i velmi dobrým zabezpečením závodů pracovními silami.

Na rozhraní Plzeňské kotliny a Radyňské pahorkatiny se v oblasti Štěnovického masívu vyskytuje druhý okrsek, jehož závody byly zhodnoceny s obvodem 2b.

O b v o d 5

Obce v prostoru Brd jsou zařazeny do 1. okrsku. Využití agropedologických podmínek je únosné u Dožic, ale naprosto nevhodné v Železném Újezdě (výnosy o 10 q/ha nižší), kde zabírají obiloviny 275 ha orné půdy. Výsledky hospodaření (hrubý důchod) jsou naprosto nevyhovující a v podmínkách 5. obvodu je třeba, aby došlo k úzké specializaci s přihlédnutím k pracovním silám závodů. Pro rozvoj živočišné výroby je třeba zvýšit výnosy luk a zlepšit zastoupení pícnin. Přírůstky prasat nejsou v celém okrsku vyšší než průměrné, ani stavy nejsou vysoké, ale osevní plochy brambor patří k největším na okrese (11–64 ha).

Druhý okrsek se rozkládá v blízkosti Plzně. Lhota je součástí hospodářského střediska Dobřany a na katastru obce Nová Ves kontrastují vhodné podmínky pro pěstování pšenice (zóna 2) s nevhodnými drnovými půdami, které vznikly na šterkopískových terasách. Mírně podprůměrné hektarové výnosy obilovin jsou důkazem, že přes vyšší tepelnou konstantu bude třeba, aby se závod zaměřil na méně náročné obiloviny. Nedostatek luk a pastvin je v souladu s nižším stavem hovězího dobytka a dojnic, ale neodpovídá vysokým přírůstkům. Také nejvyšší přírůstky u prasat a značně osevní plochy brambor budou předpokládat zvýšení stáda (1967 68 kusů na 100 ha z. p.) už proto, že leží v nejbližším okolí Plzně.

Z á v ě r

Srovnávání uváděných ukazatelů a dalších údajů charakterizujících rostlinnou a živočišnou výrobu s agronomickými a půdními podmínkami vede k závěrům, které odhalují rozdílnou úroveň, nedostatky, možnosti a předpoklady dalšího rozvoje zemědělských závodů na okresu Plzeň-jih.

Rozdílnosti v ekonomické úrovni závodů, i za stejných agropedologických podmínek ovlivňuje řada činitelů. Jsou to jednak organizačně-správní nedostatky, výrobně technická úroveň závodů a otázka pracovních sil ve vztahu k průmyslovým střediskům. A v neposlední řadě to jsou i zemědělské tradice, pracovní morálka, nevhodné finanční relace aj.

Výsledky šetření ukazují, že hospodářská úroveň závodů neodpovídá přírodně-podmínkám na okrese. Největšími dlužníky zůstávají závody s nejlepšími podmínkami (1, 2a, 2b). Ani úroveň hospodářských středisek Státního statku v Přesticích se nevyrovná hospodaření družstevních závodů. Potěšitelné jsou úspěchy Státního statku ve Stodě, který svými výsledky může být vzorem státním statkům v kraji i republice.

Předpokladem k zvýšení zemědělské výroby bude úsilí, aby všechna družstva obvodu 1 a 2a dosáhla úrovně tří nejlepších závodů na okrese, aby závody 2b a 3 dosáhly lepší než průměrné úrovně svých obvodů a aby závody 4. a 5. obvodu přešly na úzce specializovanou výrobu, vyhovující všem místním ukazatelům a aby v těchto odvětvích dosahovaly nejlepších výsledků.

Členění statistického indexu

A) Data v čitateli zlomku:

1. Výnosy obilovin

q/ha	Pořadí	Slovní charakteristika*
17—21	1	Silně podprůměrný
22—25	2	Mírně podprůměrný
26—28	3	Průměrný
29—37	4	Mírně nadprůměrný
	5	Silně nadprůměrný

*) Platí pro všechna data ve zlomku.

2. Výnosy luk

q/ha	Pořadí
15—21	1
22—32	2
33—42	3
43—55	4
55—70	5

3. Dojivost

Litr/den	Pořadí
3,0—4,5	1
4,6—5,0	2
5,6—6,5	4
5,1—5,5	3
6,6—9,0	5

4. Přirůstky hovězího dobytka

g/kus-den	Pořadí
375— 450	1
451— 550	2
551— 600	3
601— 700	4
701—1100	5

5. Přirůstky prasat

g/kus-den	Pořadí
375—450	1
451—550	2
551—600	3
601—750	4

B) Data ve jmenovateli zlomku:

6. Orná půda

%	Pořadí
50—64	1
65—74	2
75—84	3
85—90	4
91—více	5

7. Obiloviny na orné půdě

%	Pořadí
45—50	1
51—55	2
56—60	3
61—více	4

8. Pícniny na orné půdě

%	Pořadí
0—20	1
21—24	2
25—29	3
30—38	4

9. Louky a pastviny

%	Pořadí
3—14	1
15—24	2
25—34	3
35—44	4
45—50	5

10. Zemědělská půda na 1 pracovníka v ha

ha	Pořadí	Slovní charakteristika
2,5— 5,0	1	Silně podprůměrný nedostatek prac. sil
5,1— 5,9	2	Mírně podprůměrný nedostatek prac. sil
6,0— 6,9	3	Průměrný nedostatek pracovních sil
7,0— 8,4	4	Mírně nadprůměrný nedostatek prac. sil
8,5—12,0	5	Silně nadprůměrný nedostatek prac. sil

Hrubý důchod na 1 ha zemědělské půdy

Kčs	Pořadí
1 800—2 500	1
2 501—3 200	2
3 201—4 000	3
4 001—5 000	4
5 001—7 522	5

Podíl čitatele a jmenovatele zlomku

Podíl	Pořadí
5,29— 8,75	1
9,09—10,91	2
11,07—11,82	3
12,14—14,77	4
15,00—22,00	5

Literatura

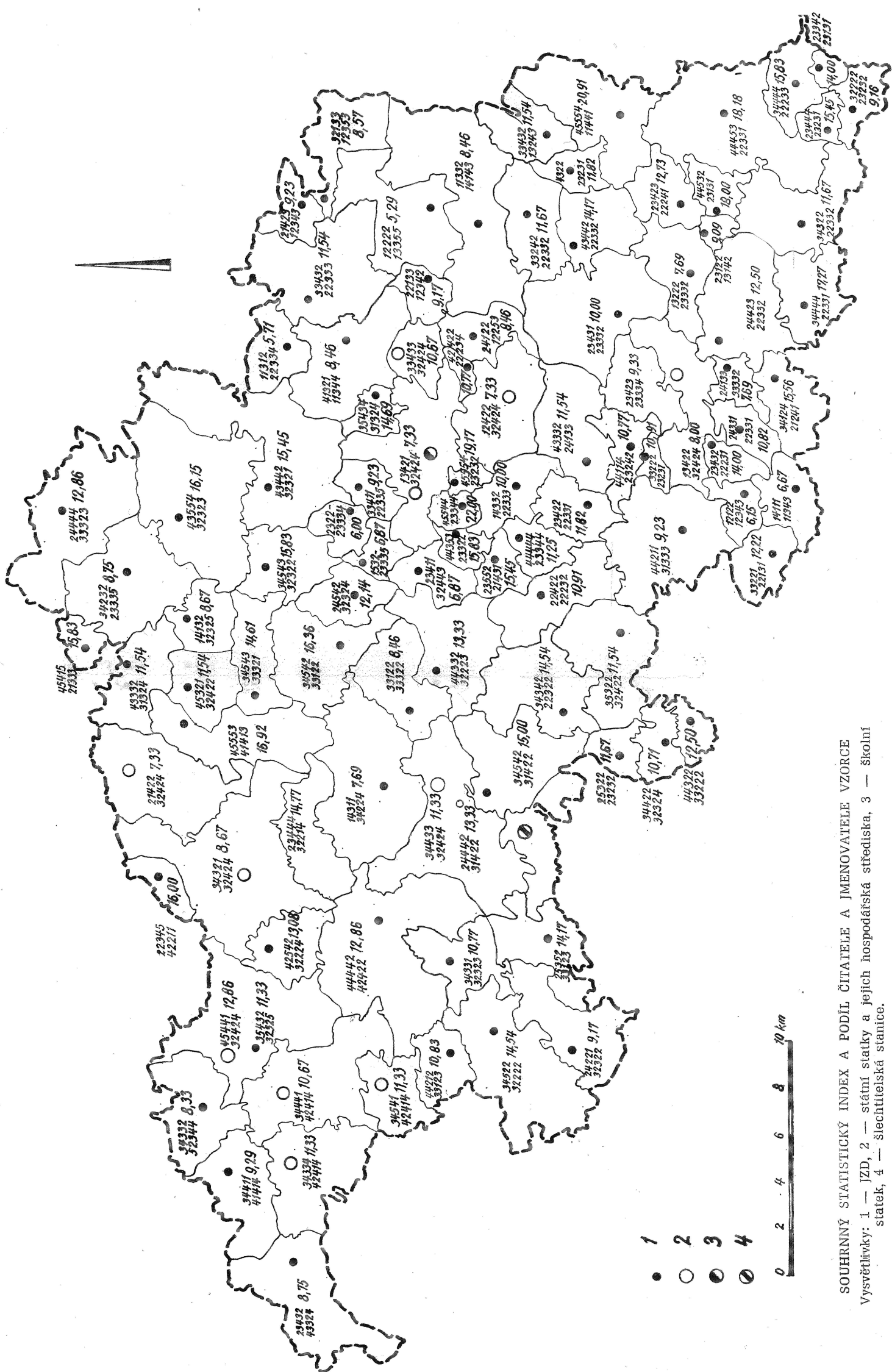
- BIEGAJLO W.: Výzkumy využití půdy v Polsku = Sborník Československé společnosti zeměpisné 70, 1965, s. 251—262 (z polštiny přeložil Z. Hoffmann).
- BLAŽEK M.: Hospodářská geografie na XXI. mezinárodním geografickém kongresu v Indii = Zeměpis ve škole, 1968/69, s. 181—183.
- BOESCH H.: Welt Wirtschaftsgeographie, Westermann Verlag, Braunschweig, Berlin, Hamburg, München, Kiel, Darmstadt, 1966, s. 143—151.
- DEMEK J. A KOL.: Geomorfologie českých zemí. Praha 1965, ČSAV, s. 335.
- MCCARTY H. H.: American Geography, Inventory and Prospect, Syracuse 1954, s. 251—268 ruského překladu, Moskva 1957.
- MIŠTERA L.: Západočeský kraj (geografický přehled), Plzeň 1966, PF, s. 28.
- NEFF E.: Elementaranalyse und Komplexanalyse in der Geographie = Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft 107, 1965, s. 177—189.

- NĚMEČEK J. A KOL.: Komplexní průzkum půd ČSSR. Průvodní zpráva okresu Plzeň-jih, Praha 1964.
- ROUBITSCHKEK W.: Die regionale Struktur der Wirtschaft in der DDR = Petermanns geographische Mitteilungen, Halle 109, 1965, 42, s. 273—284.
- Soupis ploch osevu zemědělských plodin. Výkazy o výnosech zemědělských plodin, doživosti, přírůstcích skotu a prasat ve výkrmu. Roční výkazy JZD. Výkazy o hospodaření státních statků. Všechny údaje za rok 1967. Český statistický úřad — okresní oddělení Plzeň-jih.

SYNTHETISCHE CHARAKTERISIERUNG DER LANDWIRTSCHAFTLICHEN PRODUKTION IM KREISE PLZEŇ-SÜD

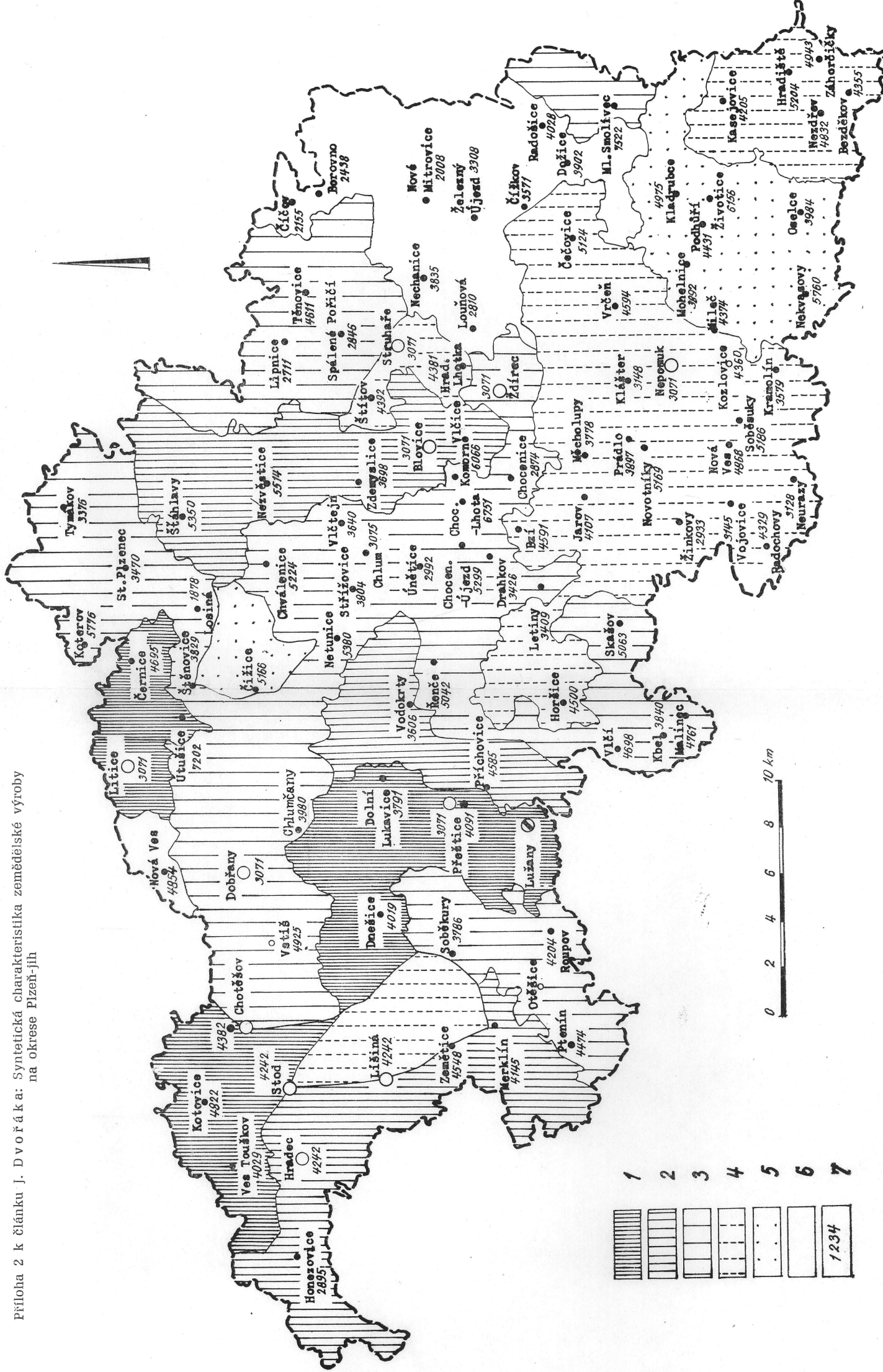
Der Autor versucht mittels eines synthetischen Indexes die Intensität der landwirtschaftlicher Produktion einzelner Betriebe zu charakterisieren, in dem er die Bedingungen der Produktion den Ergebnissen gegenüberstellt. Index besteht aus folgenden Kennziffern: A — im Zähler: 1. Getreiderohrerträge, 2. Erträge der ständigen Wiesen, 3. Milchertrag je Kuh und Tag, 4. Zuwachs aller Rindviehe pro Tag, 5. Schweinezuwachs pro Tag; B-im Nenner: 6. Ackerboden (in % des landwirtschaftlichen Bodens), 7. Getreide (in % der Anbaufläche), 9. Ständiges Grünland (in % des landwirtschaftlichen Boden), 10. Landwirtschaftlicher Boden eineständigen Arbeiter in ha.

Příloha 1 k článku J. Dvořáka: Syntetická charakteristika zemědělské výroby na okrese Píseň-jih

SOUHRNNÝ STATISTICKÝ INDEX A PODÍL ČITATELE A JMENOVATELE VZORCE

Vysvětlivky: 1 — JZD, 2 — státní statky a jejich hospodářská střediska, 3 — školní statek, 4 — šlechtitelská stanice.

AGROPEDOLOGICKÉ OBVODY A HRUBÝ DŮCHOD ZÁVODŮ V KČS NA 1 HA ZEM. PŮDY

Vysvětlivky: 1 — agropedologický obvod 1, 2 — agropedologický obvod 2a, 3 — agropedologický obvod 2b, 4 — agropedologický obvod 3, 5 — agropedologický obvod 4, 6 — agropedologický obvod 5, 7 — hrubý důchod na 1 ha zemědělské půdy.